

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Карина Каменчук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AS A MEANS OF FORMING VALUE ORIENTATIONS IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN

Karyna Kamenchuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається роль педагогічних технологій як засобу формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку. Аналізуються основні підходи до організації освітнього процесу, які сприяють розвитку моральних, соціальних та особистісних якостей дошкільнят. Окрема увага приділяється інтерактивним методам навчання, інформаційно-комунікаційним технологіям, проєктній діяльності та здоров'язберезувальним підходам, що забезпечують гармонійний розвиток дитини. Зазначено, що використання сучасних педагогічних технологій допомагає дітям не лише засвоювати знання, а й набувати важливих навичок соціальної взаємодії, відповідальності та співпраці, що є необхідною умовою їхньої майбутньої адаптації в суспільстві.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, педагогічні технології, інтерактивне навчання, проєктна діяльність, здоров'язберезувальні технології, інформаційно-комунікаційні технології.

Abstract. The article examines the role of pedagogical technologies in shaping the value orientations of older preschool children. It analyzes key approaches to organizing the educational process that contribute to the development of moral, social, and personal qualities in preschoolers. Special attention is given to interactive teaching methods, information and communication technologies, project-based learning, and health-preserving approaches that ensure the harmonious development of the child. It is noted that the use of modern pedagogical technologies helps children not only acquire knowledge but also develop essential skills in social interaction, responsibility, and cooperation, which are crucial for their future adaptation to society.

Key words: Value orientations, pedagogical technologies, interactive learning, project-based learning, health-preserving technologies, information and communication technologies.

Формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку є важливим завданням сучасної педагогіки. Саме в цей період закладаються основи світогляду, моральних норм та соціальної поведінки, які в подальшому впливають на формування особистості. Одним із ефективних засобів розвитку цих аспектів є використання педагогічних технологій, які дозволяють системно й цілеспрямовано виховувати у дітей позитивні установки, гуманістичні цінності та відповідальне ставлення до оточення.

Цінності – це певні уявлення про добро і зло, правильне та неправильне, що визначають поведінку людини в суспільстві. У дошкільному віці діти ще не можуть повністю усвідомлювати абстрактні поняття моральності, однак вони здатні переймати моделі поведінки дорослих, наслідувати їхні дії та засвоювати базові принципи взаємодії.

Поняття «цінностей» та «ціннісні орієнтації» детально аналізуються в наукових дискусіях. Філософські підходи пропонують різні трактування цих категорій, пояснюючи їхнє значення як у житті окремої людини, так і в суспільному розвитку.

Дослідники по-різному трактують поняття «особистісних цінностей» і «ціннісних орієнтацій», наголошуючи на їхній важливості у формуванні світогляду людини, її поведінкових моделей і мотиваційних установок.

Так, на думку Карасьової К., особистісні цінності – це ті життєві сенси, які людина свідомо приймає та керується ними у своїх діях та рішеннях. Вони виступають своєрідним

орієнтиром, що допомагає формувати внутрішню узгодженість особистості та визначати пріоритети [2].

Кононенко О. наголошує, що ціннісні орієнтації є частиною внутрішньої структури особистості, яка складається під впливом отриманого досвіду та пережитих ситуацій. Саме вони допомагають людині розрізняти суттєве й несуттєве у її житті, визначаючи, на що варто звертати увагу та які аспекти є другорядними.

У свою чергу Коваль Г. розглядає особистісні цінності як мотиваційні механізми, що сприяють реалізації загальноприйнятих суспільних ідеалів у поведінці індивіда. Вона підкреслює, що ці цінності не формуються у відриві від соціального контексту, а є похідними від тих норм і принципів, які притаманні певним соціальним групам [3, с. 25].

Піроженко Т. аналізує природу цінностей та ціннісних орієнтацій, зазначаючи, що останні є відображенням системи ставлень людини до соціальних цінностей. Вони не зводяться до реакції на окремі явища чи об'єкти, а формують загальну спрямованість поведінки. Ціннісні орієнтації не завжди проявляються у безпосередній діяльності, але вони віддзеркалюються в життєвих планах, переконаннях, принципах та ідеалах. Їх можна розглядати як важливий складник особистісної концепції світу, що визначає основний напрямок розвитку людини, її пріоритети та життєву стратегію. Вони проявляються не лише у словесних висловлюваннях і планах, але й у реальній поведінці [7].

Формування системи цінностей у старших дошкільників має кілька основних аспектів:

- соціально-моральний – навчання основним нормам поведінки в колективі, розвитку емпатії та поваги до інших;

- культурний – ознайомлення з традиціями, звичаями та культурною спадщиною;

- особистісний – розвиток самостійності, відповідальності та саморегуляції [6].

Для ефективного засвоєння цих аспектів важливо використовувати сучасні педагогічні технології, що допомагають зробити виховний процес цікавим і результативним. Педагогічні технології являють собою систему методичних прийомів, інструментів і засобів, які спрямовані на організацію освітнього процесу з метою досягнення конкретних освітніх результатів. У дошкільній освіті їхнє застосування враховує вікові особливості дітей, їхні інтереси та потреби, сприяючи гармонійному розвитку кожної дитини та формуванню її особистісних якостей [7].

Сучасний освітній процес ґрунтується на активній взаємодії між вихователями та дітьми. Одним із найбільш ефективних підходів до навчання в дошкільному віці є інтерактивні технології, що забезпечують безпосередню участь дитини у пізнавальній діяльності. Основна їхня мета – створити умови, за яких кожен вихованець не просто отримує знання, а й активно їх засвоює, розвиваючи мислення, мовлення та вміння працювати у команді. Залучення дітей до інтерактивного навчання передбачає організацію освітнього процесу таким чином, щоб вихователь і дитина виступали партнерами. Це дає змогу розвивати комунікативні навички, формувати здатність до самостійного прийняття рішень, сприяти розвитку творчого потенціалу та навичок розв'язання різних життєвих ситуацій.

Окреме місце в сучасній дошкільній освіті посідають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які дозволяють зробити освітній процес цікавішим, наочнішим і доступнішим для дітей. Використання таких інструментів сприяє розвитку пізнавальних здібностей, логічного мислення, уяви та комунікативних навичок. Важливим аспектом застосування ІКТ є їхня здатність сприяти формуванню базових компетентностей, які допоможуть дітям легше адаптуватися до шкільного навчання. Використання інтерактивних дошок, мультимедійних проєкторів, комп'ютерів, планшетів і спеціальних освітніх програм дозволяє урізноманітнити заняття, зробити їх більш динамічними та спрямованими на практичне засвоєння матеріалу. Наприклад, інтерактивні презентації, анімаційні ролики та освітні ігри допомагають дітям краще зрозуміти й запам'ятати навчальний матеріал, адже дошкільнята найкраще засвоюють інформацію через візуальні образи [1, с. 125].

Використання цифрових технологій у навчанні дозволяє також реалізувати індивідуальний підхід, адже навчальні програми можна адаптувати до рівня розвитку кожної дитини. Крім того, вони допомагають створювати комфортне освітнє середовище для дітей з особливими освітніми потребами, розширюючи їхні можливості для навчання та соціалізації. Проте важливо пам'ятати про необхідність дотримання балансу між використанням цифрових засобів та традиційними методами навчання. Педагоги повинні контролювати час, який діти проводять за екранами, а також відповідально підходити до вибору навчального контенту, щоб він відповідав віковим особливостям дошкільників [1, с. 128].

Проектний підхід у навчанні набув широкого поширення в закладах дошкільної освіти, адже він не лише сприяє набуттю нових знань, а й формує ціннісні орієнтації дитини. Проектна діяльність дозволяє дітям не просто отримувати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці, розвиваючи ініціативність, відповідальність, здатність до співпраці та розуміння значущості соціальних цінностей. Головною перевагою проектного методу є можливість інтеграції різних видів діяльності: гри, творчості, комунікації та елементів дослідницької роботи. Це допомагає дітям краще засвоювати цінності та формувати власні уявлення про світ у природний для них спосіб. Наприклад, діти можуть долучатися до групових проектів, спрямованих на розвиток дружніх взаємин, взаємодопомоги, толерантності та емпатії. У процесі роботи вони вчаться домовлятися, знаходити спільні рішення та досягати поставлених цілей разом. Проектна діяльність у закладі дошкільної освіти часто включає різні інтегровані форми навчання, наприклад, створення колективних творчих робіт, організацію екологічних або благодійних акцій, театралізованих постановок. Такі методи дозволяють дітям не лише вчитися взаємодіяти в соціумі, а й розвивати уяву, ініціативність та інтерес до пізнання нового [2].

Технологія розвивального навчання (ТРН) відіграє важливу роль у сучасній дошкільній освіті, оскільки спрямована на створення умов для активного розвитку дитини через пізнання, творчість і самовираження. Головний акцент робиться не просто на засвоєння інформації, а на всебічне збагачення когнітивної, емоційної та моральної сфер. Особливо значущим є застосування цих технологій у процесі формування ціннісних орієнтацій, адже через гру, спілкування та навчальну діяльність діти засвоюють моральні та соціальні норми. Технології орієнтовані не лише на накопичення знань, а й на формування у дітей самостійності, ініціативності та відповідальності. Вихователь враховує особливості кожної дитини, її здібності, інтереси та потреби, допомагаючи сформувати власне бачення світу та систему цінностей. Відповідно до концепції Л. Виготського, навчання організовується так, щоб завдання були трохи складнішими за поточні можливості дитини, що стимулює її інтерес до пізнання й саморозвитку [3, с. 26].

Формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку ефективно відбувається через колективну творчу діяльність. Такий підхід передбачає активну взаємодію дітей у процесі спільної роботи, що сприяє розвитку навичок спілкування, співпраці та прийняття рішень. Участь у колективних завданнях допомагає дошкільникам розвинути цінності дружби, взаємоповаги, відповідальності та чесності. Робота в групах формує відчуття приналежності до команди, підвищує соціальну адаптованість та вміння діяти у спільноті [4].

Колективна творчість передбачає:

- заохочення дітей до висловлення власних думок та обговорення ідей;
- вміння вислухати інших і враховувати їхню позицію;
- розвиток емпатії та толерантності;
- навичку знаходити компроміси та діяти в інтересах спільної справи [7].

Реалізація творчих завдань здійснюється через різні форми роботи:

- створення спільних малюнків, аплікацій – розвиває вміння працювати в команді, проявляти фантазію;
- участь у театралізованих виставах – допомагає засвоювати соціальні ролі, розвивати мовлення та емоційну виразність;

- групові ігри та проєкти – вчать дітей розподіляти обов'язки, співпрацювати та досягати результату разом [7].

Важлива роль у цьому процесі належить педагогу, який спрямовує дітей, допомагає їм знаходити шляхи вирішення завдань і підтримує їхню ініціативу. Вихователь не лише навчає, а й стає партнером у творчому процесі, мотивуючи дітей до активної взаємодії. Участь у таких формах діяльності позитивно впливає на самооцінку дітей, зміцнює їхню впевненість у власних силах. Спільний творчий процес дозволяє кожному відчувати себе важливою частиною колективу, що закладає основи для подальшої соціалізації та формування моральних принципів.

Одним із важливих напрямів сучасної дошкільної освіти є збереження здоров'я дітей та формування у них відповідального ставлення до власного фізичного та емоційного стану. У процесі впровадження здоров'язбережувальних технологій вихованці набувають ціннісних орієнтацій, пов'язаних із турботою про себе та оточення, відповідальністю за власне самопочуття, усвідомленням важливості здорового способу життя. Ці технології об'єднують фізичний, психологічний, соціальний та духовний аспекти розвитку дитини. Вони передбачають комплекс заходів, спрямованих на підтримку здоров'я та засвоєння основних принципів гармонійного співіснування з навколишнім світом.

Основні напрями здоров'язбережувальних технологій:

- фізичний розвиток, котрий включає рухливі ігри, ранкову гімнастику, заняття з фізкультури;

- розвиток емоційного інтелекту за допомогою арт-терапії, вправ на саморегуляцію та розуміння емоцій допомагають дітям навчитися керувати своїми почуттями, формування навичок емпатії, підтримки, взаємодопомоги через інтерактивні заняття, спільні ігри та обговорення;

- формування екологічної свідомості через ознайомлення дітей із правилами збереження природи, участь в екологічних акціях («Посади дерево», «Очистимо довкілля»);

- розвиток усвідомлення зв'язку між здоров'ям людини та станом довкілля;

- робота з соціальними цінностями, колективні ігри, командні змагання сприяють вихованню взаємопідтримки та відповідальності за спільну справу, діти вчаться співпрацювати, домовлятися, сприймати інтереси інших як рівноцінні власним [7].

Отже, формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку є одним із найважливіших завдань сучасної педагогіки. У цей період закладаються основи моральних норм, соціальної поведінки та світогляду, які впливатимуть на подальший розвиток особистості. Використання педагогічних технологій, таких як інтерактивне навчання, інформаційно-комунікаційні методи, проєктна діяльність та здоров'язбережувальні технології, сприяє всебічному розвитку дитини та формуванню її усвідомлених життєвих цінностей. Різні підходи до організації освітнього процесу допомагають дітям не лише засвоювати знання, а й розвивати соціальні навички, емпатію, відповідальність, повагу до інших та готовність до співпраці. Особливу роль відіграє колективна творча діяльність, яка сприяє інтеграції дітей у суспільство, формує у них почуття єдності, толерантності та вміння діяти в інтересах групи. Запровадження педагогічних технологій у дошкільну освіту дозволяє створити сприятливе середовище для гармонійного розвитку дітей, їхньої пізнавальної активності та емоційної зрілості. Таким чином, ефективне використання даних технологій є запорукою виховання відповідальної, морально стійкої особистості, здатної адаптуватися до сучасного суспільства та будувати свої відносини на основі загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н. & Аліпа А. (2017). Педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій у старших дошкільників засобами масової комунікації. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет*. Вип. 5 (1). с. 122-131. URL: <http://www.irbis->

[nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&I209MAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/prptma_2017_5\(1\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&I209MAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/prptma_2017_5(1)_13.pdf)
(дата звернення: 10.03.2025).

2. Карасьова К. (2014). Розвиток ціннісних орієнтирів старших дошкільників у самодіяльній грі. URL: http://lib.iitta.gov.ua/6218/1/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82_Microsoft_Office_Word.Pdf (дата звернення: 11.03.2025).
3. Коваль Г. Сутність поняття ціннісних орієнтацій. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 6. С. 24-30.
4. Колосова О.В. Проблема формування загальнолюдських цінностей дітей у педагог. *Актуальні проблеми вивчення педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського: збірник наукових праць*/ За ред. Тарасенко Г.С., Поясик О.І. та ін. Івано-Франківськ. НАІР. 2013. С. 261-266.
5. Кривошея Т.М. Педагогіка Василя Сухомлинського в гуманітарно-ціннісних вимірах ХХІ століття. *Реалізація ідей В.О.Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи: Збірник матеріалів регіональних педагогічних читань*. Вип. № 4. Вінниця, 2008. С.5 - 8.
6. Пуйо О. (2019). До проблеми формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку засобами рухливої гри в закладах дошкільної освіти. *Народна освіта*. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2019_2_10 (дата звернення: 12.03.2025).
7. Піроженко Т. О. (2015). Становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку в сучасному соціокультурному середовищі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32305249.pdf> (дата звернення: 12.03.2025).

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана Корсун, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

THEATRICALISED ACTIVITY AS A MEANS OF DEVELOPING EMOTIONAL COMPETENCE IN CHILDREN OF ELDERLY PRESCHOOL AGE

Diana Korsun, bachelor's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті розкрито важливість розвитку емоційної компетентності у дітей старшого дошкільного віку, проаналізовано структуру емоційної компетентності дітей старшого дошкільного віку, доведено ефективність застосування театралізованої діяльності в процесі розвитку емоційної компетентності дітей.

Ключові слова: емоційна компетентність, діти старшого дошкільного віку, театралізована діяльність, емпатія, емоційний інтелект

Abstract The article reveals the importance of developing emotional competence in senior preschool children, analyses the structure of emotional competence of senior preschool children, proves the effectiveness of the use of theatrical activity in the process of developing children's emotional competence.

Keywords: emotional competence, senior preschool children, theatrical activity, empathy, emotional intelligence